

פרשה מבוארת

ע"פ רבנו האברבנאל

לע"נ הרב יעקב יצחק בן ר' אברהם דוד ז"ל, ורעייתו מרת ברוריה בריינה בת ר' שלמה הכהן ע"ה

שתי הלכות ביום

פרשת במדבר 4

"שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחתם לבית אבתם ממספר שמות כל זכר לגלגלתם" (במדבר פרק א, ב)

שאלה: משמעות לשון הפסוק שימנו את האנשים עצמם, ולא על ידי מטבע וכדומה, וזהו לכאורה בהיפך ממה שציוה ה' בפרשת כי תשא, 'כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש פקר נפשו לה' בפקד אתם ולא יהיה בקהם נגף בפקד אתם, ומשמע שם שאם ימנו את ישראל שלא על ידי דבר אחר יהיה בהם נגף.

תשובה: הציווי של נתינת מחצית השקל היה רק לאותו מנין, שבו רצה ה' שיהיה לכל ישראל חלק במשכן, ולכן ציוה שיתנו כולם מחצית השקל, אך לא היה זה למנוע מגיפה, כיון שכאשר מקיימים את מצוות ה' אין חשש מגיפה ועין הרע, אלא שהוסיף שם ה' ואמר בדרך עצה טובה, שכאשר ירצו למנות את ישראל בפעם אחרת, שלא מחמת ציווי ה', יעשו כן על ידי מטבע, ויועיל הדבר שלא יהיה בהם נגף. ולכן עתה, כאשר נמנו על פי מצוות ה', נמנו האנשים בעצמם לגולגלותם, ולא חששו ממגיפה או עין הרע, כי "שומר מצוה לא ידע דבר רע", ושלוחי מצוה אינם נזוקים (שאלה ג').

❧

"מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא בישראל תפקדו אתם לצבאתם אתה ואתה" (במדבר פרק א, ג)

שאלה: מה הצורך שהיה במנין זה, ואמנם כשנעשה המשכן היה המנין כדי שיתנו מחצית השקל, לעשיית האדנים ושאר הדברים, אך כאן הרי לא הוצרכו לכך.

תשובה: כיון שהיתה כוונת ורצון ה' שיסעו ממדבר סיני ויכנסו לאחרי ימים מועטים לארץ ישראל, היה ראוי שימנה אותם משה רבינו כמו שמונים המלכים את מחניהם בבואם למלחמה, ולכן אמר "מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא בישראל", כי לא רצה שימנה יחד עם ישראל את הערב רב, אלא שיהיו הלוחמים בני יעקב בלבד. ולכן ציוה שיהיו שם עם משה ואהרן נשיאי העדה, כיון שגם הם היו צריכים לדעת מספרם מחלוצי צבא המלחמה, כי התורה לא תסמוך על הנס שירדוף אחר אלף, ולכך זימנם ומנאם כדרך הלוחמים (שאלה ד').

❧

"ויהיו כל הפקדים שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים" (במדבר פרק א, ו)

שאלה: מנין זה היה בשנה השניה לצאתם מארץ מצרים, ואיך יתכן שהיה מנינם של ישראל בדיוק כפי שהיה בשנה הראשונה לצאתם מארץ מצרים, כאשר נתנו מחצית השקל לבניית המשכן, וגם שם נאמר (שמות לח כו) "בקע לגלגלת מחצית השקל בשקל הקדש לכל העבר על הפקדים מבן עשרים שנה ומעלה לשש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים", והוא דבר תמוה מאד, כי בשש מאות אלף איש יהיו המספרים שנים בשתי שנים, ואיך לא נמצאו רבים שהיו במנין הראשון בני תשע עשרה שנה, ולא נמנו, ועכשו נהיו בני עשרים ונמנו, וכן אנשים שהשלימו ששים שנה במנין השני ולא נמנו בו.

תשובה: במנין הראשון נמנו גם בני שבט לוי, כיון שעדיין לא נבחרו לשרת את ה' והיו כאחד השבטים, ואילו במנין השני נאמר "אלף את מטה לוי לא תפקד ואת ראשם לא תשא בתוך בני ישראל", וכך גם מתפרשים הפסוקים, שנאמר "ויהיו כל הפקדים שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים, והלויים למטה אבתם לא התפקדו בתוכם", וכאילו נאמר, אל תתמה על כך שהיה המנין שוה למנין שהיה

בשנה הראשונה, כיון שהטעם לכך הוא מפני שהלויים לא נפקדו במנין זה. והרלב"ג השיב שהאנשים שהיו שם קרובים לעשרים שנה, היו שוים בדיוק למספר האנשים הקרובים לששים שנה, עד שהיה מספר מה שנוסף בהם מבין עשרים שנה כמו מספר מה שחסר בהם מבין ששים שנה, והיה הדבר בהשגחת ה' הפרטית על עם ישראל (שאלה ה').

”וְהַחַנּוּמִּים קָדְמוּהוּ מִזְרָחָהּ דְּגַל מַחֲנֵה יְהוּדָה לְצִבְאוֹתָם וְנִשְׂיָא לְבָנֵי יְהוּדָה נְחֻשׁוֹן בֶּן עֲמִינַדָב, וְצִבְאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם אַרְבַּעַה וְשִׁבְעִים אֱלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת” (במדבר פרק ב, ג-ד)

שאלה: כיון שכבר פירשה התורה את מספרי כל השבטים, כל שבט ושבט בפני עצמו, מדוע בפרשת הדגלים חזרה וכתבה את מניינו של כל שבט ושבט, ולא כתבה רק היכן יחנו כל שבט, לאחר שמניינם כבר התבאר לעיל.

תשובה: באה התורה ללמד בכך מדוע סודרו השבטים בדגליהם בסדר זה, והיינו כיון שבעת המלחמה ההולכים ראשונה מסתכנים ביותר, ולכן שמים שם תמיד את הגיבורים, ומחמת כן הוצבו לצד מזרח השבטים שתחת דגל מחנה יהודה, בהיותם המרובים ביותר מכל השבטים. והדגל המרובה שאחריהם הוא דגל מחנה דן, ולכן הציבו אותם באופן שיסעו האחרונים, כמו שנאמר ”כָּל הַפְּקָדִים לְמַחֲנֵה דָן מֵאֵת אֱלֹף וְשִׁבְעָה וְחֲמִשִּׁים אֱלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת, לְאַחֲרֵיָהּ יָסְעוּ לְדַגְלֵיהֶם”, כיון שלפעמים בא האויב מאחורי המחנה להלחם בהם, כפי שנאמר בעמלק ”וַיִּזְנַב בָּהּ כָּל הַנְּחָשָׁלִים אַחֲרֶיהָ”, וגם שם צריך שיהיה עם רב. ומהצדדים היו נוסעים דגל מחנה ראובן ודגל מחנה אפרים, שהם המועטים שבדגלים, כיון שבדרך כלל אין המלחמה כבדה בצדי המחנה.

”פְּקֹד אֵת בְּנֵי לְוִי לְבֵית אֲבוֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם כֹּל זָכָר מִבֶּן חֲדָשׁ וְעַד הַתְּקַדְּמָה” (במדבר פרק ג, טו)

שאלה: מדוע ציוה ה' למנות את הלויים מבין חדש ומעלה, ולא נמנו ישראל אלא מבין עשרים שנה ומעלה, והרי כשם שישראל היו יוצאים לצבא מגיל עשרים, כך הלויים היו עובדים במקדש מגיל שלשים.

תשובה: כיון שבאותו זמן נבחרו הלויים להיות עובדי המקדש תחת הבכורות של כל בני ישראל, והבכור היה נפדה מבין חדש ומעלה, אף הלויים נמנו מבין חדש ומעלה.

”וַיִּפְקֹד אֹתָם מֹשֶׁה עַל פִּי ה' כְּאֲשֶׁר צִוָּה, וַיְחִיֻּ אֵלֶּה בְנֵי לְוִי בְּשִׁמְתָם גִּרְשׁוֹן וַקָּהָת וַמְרָרִי” (במדבר פרק ג, טז-יז)

שאלה: מדוע במנין הלויים הוזכרו שמות המשפחות, ואילו במנין שאר השבטים לא הוזכרו המשפחות אלא שם השבט ונשיא השבט.

תשובה: כיון שאצל הלויים היתה העבודה במקדש מחולקת לפי המשפחות, כי משא בני קהת לא היה כמשא בני גרשום, היה צורך לפרט במנין הלויים את שמות משפחותיהם, אך בישראל לא היה חילוק בין המשפחות, אלא כל בני השבט חנו במקום אחד, ולכן יוחסו ישראל רק לשבטיהם, ולא היה צורך למנותם כאן לפי משפחותיהם.

לתרומות והקדשות: 0765-404-360

